

УДК 821.161.2.09
ББК 83.3 (4 Укр-4 Льв)

Володимир Галик

ФОЛЬКЛОРИСТ, ЕТНОГРАФ ТА ЮРИСТ МЕЛІТОН БУЧИНСЬКИЙ – СТАНІСЛАВІВСЬКИЙ ПРИЯТЕЛЬ ІВАНА ФРАНКА

Стаття присвячена вивченню взаємовідносин І.Франка з М.Бучинським. На основі віднайдених листів від Мелітона Бучинського до Івана Франка та їхньої творчої спадщини простежується розвиток наукового співробітництва між ними. У статті відображено погляди І.Франка щодо етнографічно-фольклорної діяльності станіславівського друга.

Ключові слова: Іван Франко, Мелітон Бучинський, епістолярна спадщина, співробітництво.

Іван Франко завжди підтримував тісні зв'язки з провідними діячами Станіславщини. З великої когорти приятелів І.Франка з окресленого регіону нашу увагу привертає постать Мелітона Бучинського – знаного юриста, фольклориста й етнографа. Про М.Бучинського та його діяльність уже нагромадилося чимало літератури, де такі дослідники, як О.Баб'як, О.Дзюбан, М.Грицик, В.Качкан, М.Кутинський, Р.Кирчів та інші у своїх працях розкривають відомі й малознані факти з життя та діяльності станіславівського адвоката [2; 6; 7; 9; 10; 11; 14; 15; 16]. Проте в цих розвідках фактично відсутні будь-які відомості про взаємозв'язки й співробітництво між І.Франком та М.Бучинським, що й стало метою нашого дослідження.

Перш ніж розпочати висвітлення взаємин між І.Франком і М.Бучинським, хочемо акцентувати, що ми віднайшли чотири маловідомі листи до Івана Франка від знаного діяча Станіславщини у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України (далі – *В.Л.*), які наразі ще не були предметом зацікавлення науковців. З огляду на це, ставимо перед собою завдання – реконструювати процес зародження й розвитку зв'язків між І.Франком і М.Бучинським на основі даних епістолярних матеріалів і матеріалів наукової спадщини Івана Франка.

Народився Мелітон Бучинський 24 лютого 1847 року в селі Криве Підволочиського району на Тернопільщині [19, с.3; 8, с.214]. Спочатку вчився у Станіславівській гімназії, де входив до таємної учнівської громади, яка видавала рукописну газету “Зірка”. Після закінчення гімназії у 1865 р. студіював право у Львівському, а потім у Віденському університетах. Під час навчання у Відні в період з 24 листопада 1869 р. до 1 грудня 1871 р. був головою тамтешнього студентського товариства “Січ” [19, с.3; 8, с.214–215; 1, с.164]. У 1873 р. закінчив Віденський університет. У період навчання та після нього активно збирав фольклорний матеріал для збірника В.Антоновича й М.Драгоманова [2, с.6; 10, с.43–44]. Записані М.Бучинським від респондентів фольклорні матеріали представлені найрізноманітнішими жанрами. Поміж них присутні рідковживані тексти, зокрема пісні “Довбуш”, “Прийшов Дорко до шинкарки”, “Будь моя кохана”, “Летять кури над діброву” та інші. З рукописів дослідника фольклору до нас дійшов пошкоджений зошит під назвою “Жива словесність”. У ньому подаються повні тексти казок героїчного характеру, а саме – “Був цар”, “За царя поганого”, “За опиря” тощо. Чимало коломийок, легенд, казок, притч були записані М.Бучинським у жовтні 1868 р. – саме в період навчання у Віденському університеті [10, с.43–50].

Про те, що М.Бучинський велику увагу приділяв народнопісенним записам, дізнаємося з обширної науково-фольклористичної праці Івана Франка: “Студії над ук-

раїнськими народними піснями” [20]. Тут учений зазначає, що М.Бучинським записані такі шедеври, як “Батько продає дочку турчинові”, яка вважається першим станіславським варіантом і записана “мабуть у Гринівцях” [21, с.80]; “Турчин купує сестру-полонянку”, записана на околицях Станіславава [23, с.103]. Проте І.Франко вказує, що “варіант Мелітона Бучинського поданий [у виданні Антоновича і Драгоманова. – *І.Ф.*] не зовсім докладно і без означення місця запису, і для того (*І.Франко* подає цей варіант у своїй праці. – *В.Г.*) із рукопису в повнім тексті, хоч для критики тексту він має досить невелике значення. Пісня записана р. 1867 в с. Колинцях Станіславівського по<віту> зі співу Мар’яни Дячихи” [23, с.113]. До цього переліку потрапили також: “Викуп із неволі”, яку М.Бучинський записав у Станіславівському повіті [22, с.153]; “Два козаки б’ються за дівчину”, записано два варіанти – один у Гринівцях, інший невідомо де у 1867 р., “співається на мелодію “думок” або колискових пісень” [24, с.317–318]; “Подоланка”, записана фольклористом у 1867 р. “в селі Колинцях Станіславівського по<віту> задля його давності” [25, с.335] тощо. Зі згаданої статті *І.Франка* бачимо, що зібраними матеріалами фольклорист ділився з іншими дослідниками, зокрема з *М.Драгомановим*, *В.Антоновичем* та *І.Рудченком*, який вони поміщали у своїх фольклорних збірниках [20, с.7–493, 522].

Саме перебуваючи на навчанні у Відні, М.Бучинський активно налагоджував контакти з провідними науковцями Галичини, зокрема про встановлення таких зв’язків із *М.Драгомановим* згадує *І.Франко*: “Ще від своєї заграничної подорожі в р. 1871–2 *Драгоманов* познайомився з деякими галичанами, особливо з *Мелітоном Бучинським*, що кінчив тоді університет у Відні (*М.Бучинський* закінчив Віденський університет у 1873 р. Як бачимо, *І.Франко* помиляється. – *В.Г.*) і провадив із ним живу переписку...” [29, с.330]. Після цього *М.Бучинський* упродовж 1872–1873 рр. “провадив дуже оживлену кореспонденцію з *М.Драгомановим* і полишив по собі цінну збірку етнографічного матеріалу, а, головне, пісень, а за життя, крім популярної брошури “Лихва і закони против неї” та принагідних кореспонденцій, не публікував майже нічого” [29, с.370]. Із цих слів *І.Франка* помітна деяка критика щодо діяльності *М.Бучинського*. Зокрема, учений акцентує, що зібраний *М.Бучинським* фольклорний матеріал міг би прислужитися йому для написання чималих наукових праць, а він ним просто-таки знехтував, роздаючи іншим науковцям. Поряд зауважимо, що 1910 р. за сприяння *М.Павлика* Науковим товариством імені *Т.Г.Шевченка* було опубліковано листування *М.Бучинського* з *М.Драгомановим* [17].

Активне листування й громадська діяльність *М.Бучинського* привернули увагу поліції. У червні 1877 р., після того, як було заарештовано *І.Франка* та його друзів, поліція робить ревізію в домі *М.Бучинського*, де знаходить близько п’ятисот листів від *М.Драгоманова*, *В.Навроцького*, *О.Терлецького*. У зв’язку із цим фольклориста було заарештовано, однак після трьох тижнів ув’язнення звільнено. Так *М.Бучинський* не потрапив на лаву підсудних Львівського процесу, який відбувся 1878 р. [1, с.165; 8, с.215; 19, с.3.].

На думку *І.Франка*, фольклорист *Мелітон Бучинський* відносився до тієї плеяди збирачів народних пісень, які іменували себе “фонетиками”, а їхнім “... радикальним думкам відповідає чиста народна мова і фонетична провопись...” [26, с.163].

З 1874 р. *М.Бучинський* починає працювати секретарем у суді міста Станіславів, з 1876 р. – помічником адвоката, а з травня 1883 р. – адвокатом. У період кривавих Баденівських виборів і після них *М.Бучинський* підтримував тісні зв’язки з *І.Франком*, *М.Павликом* та *В.Гнатюком*. У ході такої співпраці *М.Бучинський* формується як здібний фольклорист й етнограф. Поряд з етнографічно-фольклористичною діяльністю він займається й громадською, зокрема, стає одним із засновників і діяльних членів Станіславівської “Просвіти”. На її перших зборах у 1877 р. *М.Бучинського* обирають касиром філії, у 1885 р. – головою, а з 31 березня 1889 р. – контролером. Під час діяль-

ності “Просвіти” він бере активну участь у заснуванні читалень, кооперативів, виступає перед міщанами на суспільно-політичні й культурно-освітні теми, продовжує збирати фольклор [1, с.165; 18, с.52]. Характеризуючи соціально-політичні уподобання М.Бучинського, у листі до О.Рошкевич від 26–27 січня 1879 р. І.Франко зазначає: пан М.Бучинський – “се цікавий екземпляр українофіла, колись радикала і ніби-соціаліста, котрий тепер «страха рада юдейська» став поступовим раком і stulif ogon (сховав під себе хвіст. – В.Г.)” [28, с.147].

Поривався М.Бучинський писати поезію. Про це дізнаємося з листа І.Франка до М.Бучинського від 1881 р. У своєму листі автор пише фольклористу, що прислані йому вірші дуже його втішили й зауважує, що “... в стишках пробивається справді велике перейняття піснями народними та й хороший, як на початок, талант” [27, с.281]. Далі І.Франко роз’яснює М.Бучинському ціль творів, які публікуються в журналі “Світ”, тому що надіслані І.Франку поезії М.Бучинський намагався публікувати в цьому журналі. Учений підкреслює, що основною метою публікацій у “Світі” є спрямування читачів до здорового й тверезого мислення, до наукової й просвітницької праці, й цьому, має сприяти саме поезія, яка повинна показувати нову дорогу. І.Франко запевняє М.Бучинського, що для написання віршів у нього є основа для реалізації такої задачі, але йому не потрібно “блукати далеко, коли благо лежить так близько” [27, с.281]. З огляду на це, І.Франко пропонує М.Бучинському не шукати таких ідеалів у минулому, а черпати їх із “пізнання теперішності”, і цього повинні дотримуватись усі співробітники журналу. За словами вченого, така праця є “... філософічне, і практичне угрунтування реалізму літературного, позитивізму та матеріалізму наукового а ідеалізму практичного” [27, с.281–282]. До листа І.Франко додає один перероблений ним вірш, узятий із тих, що прислав М.Бучинський, наголошуючи: “Посилаєм Вам один із Ваших стишків, перероблений так, як, по нашій думці, було б відповідно для “Світу”. Зміни в нім пороблені: 1) для вигладження форми, 2) для виразнішого підчеркнення основної гадки...” [27, с.282]. Насамкінець автор наголошує, що “Коли б Ви могли переробити той стишок у такий спосіб, то ми з великою охотою надрукували б його” [27, с.282]. Проте, мабуть, М.Бучинський не справився з таким завданням, тому, що в жодному номері “Світу” не були надруковані його вірші [27, с.671]. Отже, цей лист І.Франка демонструє його прихильність до творчої діяльності М.Бучинського, адже в ньому подаються певні рекомендації талантовитому початківцю щодо написання поетичних творів.

У травні 1886 р. Іван Франко одружився і мав намір за отриманий посаг придбати маєток. Припускаємо, він просив М.Бучинського допомогти йому в цьому, про що дізнаємося саме з листа М.Бучинського до І.Франка від 1(13) вересня цього року. Також зі змісту кореспонденції бачимо, що І.Франко, очевидно, не хотів афішувати свої плани, оскільки повідомив М.Бучинському, що займається пошуком маєтку для свого знайомого. Із цього приводу М.Бучинський запропонував ученому для оглядин два маєтки: “1. хутір «Ферусівка» коло Богородчан с[е] є[сть] ось, ранні забудованя, 15 десятин ліса, 30 десятин орки и пасовиска, поле мірне, ціна до 5000 р[инських], від Богородчан. 2. мурований домик, сад и огород над малинівкою в Дорогомирчанах, 9 моргів хорошої рілі и цегольня при мурованім гостиници 3 кильometri від Станіслава ціна до 2000 р[инських]. Чистий дохід з цегольні може дати 500–800 р[инських] щороку” [4, с.17–18]. Завершуючи листа, М.Бучинський просить І.Франка відписати, чи його знайомий рефлектує на рільниче господарство, чи бажає купити промислове й чи готовий придбати землю з боргом, оскільки є ще багато господарств за більш доступною ціною, але вони заставлені в банку [4, с.18].

Очевидно, “знайомий” І.Франка більш схилився до рільничого господарства, оскільки в наступному листі до І.Франка від 15 вересня 1886 р. М.Бучинський дає докладний опис таких маєтків: “Хутір Ферусівка тримає около 30 моргів ліса и около 60 моргів рілі и пасовиск, в мірній землі; з добрими будинками і для того оказуєся ціна

оно мала надзвичайно. В такій самій ціні єсть Хутір «Лісничівка» в [По]крові, 1 милю вид Станіславава, з обширом 60 моргів мірної землі” [6, с.19–20].

1 травня 1901 р. М.Бучинський відправляє ще одного листа І.Франкові, присвяченого біографічним відомостям польсько-українського поета-романтика й громадсько-політичного діяча Галичини – Каспера Ценглевича. Мабуть, цей лист є відповіддю на одне із прохань І.Франка щодо М.Бучинського, оскільки автор у кінці кореспонденції зазначає: “Часу у мене зайвого мало, отже скоро сі вісти дл[я] історії 1848 нові и важн[о] то на жадане дл[я] Вас спишу, коли ні – лишу” [3, с.359–360].

Останній лист М.Бучинський адресував І.Франку із Кракова 11 квітня 1907 р. Саме тоді автор кореспонденції перебував у краківському архіві Чарторійських, де студював “Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. Rationes Curiae Vladislai Jagellonis et Hetvigis Regum Poloniae 1388–1420” [5, с.375–376]. З огляду на це, М.Бучинський пише І.Франку: “[К]олиб пан Доктор хот[і]ли т[і] рукопис[і] переглянути, то прошу тільки звернутися до бібліотеки Оссолінських і подати числа рукописів: 2055, 2337, 2413, 2940 а до тижня будете їх мали у Львові” [5, с.375–376]. Далі в листі М.Бучинський подає І.Франку деякі виписки із “Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia” й ділиться своїми роздумами щодо впливів культури окремих слов’янських держав на розвиток української книжної літератури [5, с.377–381]. Завершуючи листа, М.Бучинський зазначає: “Мої відомости про вплив о середноболгарської книжності на українську опираю на виводах з нашого рукописного матеряла (Влади міров, Срезновскій) та в порівняні їх з виводами Соболевского на основі московского рукописного матеріяла. (Сборник II (...) т[ом] 74. ст[орінка] 1–37)” [5, с.382].

У підсумку зазначимо, що відносини між І.Франком і М.Бучинським формувалися в основному на ниві етнографічно-фольклорної та громадської діяльності. Разом із тим І.Франко прищеплював М.Бучинському навиків віршотворення, допомагав у видавництві творів, а той, у свою чергу, надавав І.Франку інформацію щодо архівних матеріалів, виконував різні доручення й, певна річ, підтримував з ним тісні приятельські взаємини.

1. Арсенич П. Иван Франко і Прикарпаття / П. Арсенич. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2006. – 352 с.
2. Баб’як П. “... Радикальним думкам відповідає чиста народна мова...” : До 150-річчя Бучинського М. – фольклориста, етнографа / П. Баб’як, О. Дзюбан // Русалка Дністрова. – 1997. – № 3 (лютий). – С. 6.
3. Бучинський М. Лист до І. Франка від 1 травня 1901 р. із Станіславава / М. Бучинський // І. Л., ф. 3, спр. 1624. – С. 359–360.
4. Бучинський М. Лист до І. Франка від 1/13 вересня [1]886 р. із Станіславава / М. Бучинський // І. Л., ф. 3, спр. 1602. – С. 17–18.
5. Бучинський М. Лист до І. Франка від 11 квітня 1907 р. із Кракова / М. Бучинський // І. Л., ф. 3, спр. 1628. – С. 375–382.
6. Бучинський М. Лист до І. Франка від 15 вересня [1]886 р. із Станіславава / М. Бучинський // І. Л., ф. 3, спр. 1602. – С. 19–20.
7. Бучинський Мелітон (1847–1903), адвокат, гром. діяч // Енциклопедія українознавства / за ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 200.
8. Бучинський Мелітон // Товариш. Ілюстрований календар товариства “Просвіта” на рік переступний 1904. – Львів : 3 друкарні Наукового Товариства імени Шевченка під зарядом К. Беднарського, 1904. – Річн. III. – С. 214–215.
9. Бучинський Мелітон Осипович (24.02.1847, с. Криве, тепер Підволочис. р-ну Терноп. обл. – 25.04.1903, Івано-Франківськ) // Українська літературна енциклопедія. – К., 1988. – Т. 1 : А–Г. – С. 256.
10. Грицик М. І. Фольклорист Мелітон Бучинський / І. М. Грицик // Українське літературознавство. – Львів, 1984. – Вип. 43. – С. 43–50.
11. Грицик М. І. Бучинський Мелітон Осипович (24.02.1847, с. Криве, нині Підволочис. р-ну Терноп. обл. – 25.04.1903, м. Станіслав, нині Івано-Франківськ) – фольклорист, етнограф, громадський діяч / І. М. Грицик, Р. Ф. Кирчів // Енциклопедія сучасної України. – К., 2004. – Т. 3 : Біо–Бя. – С. 676; фото.
12. Грицик М. Бучинський Мелітон Осипович (24.02.1847, с. Криве, нині Підволочис. р-ну – 25.04.1903, м. Станіслав, нині Івано-Франківськ) – фольклорист, етнограф, громадський діяч / І. М. Грицик, Р. Ф. Кирчів // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2004. – Т. 1 : А–Й. – С. 213; фото.

13. З Кривого у широкий світ : До 150-річчя від дня народження Бучинського Мелітона Осиповича // Гомін волі. – 1997. – 1 берез. – С. 7.
14. Качкан В. М. “Зробить він мені Великдень...” : [Із малознаного про Мелітона Бучинського] / В. М. Качкан // Українське народознавство в іменах : навч. посіб. : у 2 ч. / Качкан В. А. – К., 1995. – Ч. 2. – С. 63–70.
15. Качкан В. Бучинський Мелітон : Історичні портрети / В. Качкан // Освіта. – 1994. – 11 трав. – С. 3.
16. Кутинський М. Бучинський Мелітон : Український фольклорист, громадський діяч / М. Кутинський // Тернопіль. – 1993. – № 3. – С. 25.
17. Переписка Михайла Драгоманова з Мелітоном Бучинським / упоряд. М. Павлик. – Львів : НТШ, 1910. – 353 с.
18. Просвіта Івано-Франківська: минуле й сучасне / за ред. В. Бойка. – Івано-Франківськ : Сіверсія, 2000. – 208 с.
19. Т. Д-р Мелітон Бучинський // Діло. – Львів, 1903. – Ч. 87. – 21 Цвітня (4 Мая). – С. 3.
20. Франко І. Студії над українськими народними піснями / І. Франко // Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1984. – Т. 42. – С. 7–493.
21. Франко І. Студії над українськими народними піснями. Батько продає дочку трчинові / І. Франко // Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 42. – С. 80–92.
22. Франко І. Студії над українськими народними піснями. Викуп із неволі / І. Франко // Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 42. – С. 153–160.
23. Франко І. Студії над українськими народними піснями. Турчин купує сестру-полонянку / І. Франко // Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 42. – С. 103–114.
24. Франко І. Студії над українськими народними піснями. Два козаки б'ються за дівчину / І. Франко // Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 42. – С. 317–321.
25. Франко І. Студії над українськими народними піснями. Подолянка / І. Франко // Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 42. – С. 335–338.
26. Франко І. Етимологія і фонетика в южноруській літературі / І. Франко // Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1981. – Т. 29. – С. 150–169.
27. Франко І. Лист до М. Й. Бучинського від лютого–березня 1881 р. / І. Франко // Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1986. – Т. 48. – С. 281–283.
28. Франко І. Лист до О. М. Рошкевич від 26–27 січня 1879 р. / І. Франко // Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1986. – Т. 48. – 768 с.
29. Франко І. Нарис з історії українсько-руської літератури до 1890 р. / І. Франко // Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 41. – С. 194–471.

ДОКУМЕНТИ

ЛИСТИ МЕЛІТОНА БУЧИНСЬКОГО ДО ІВАНА ФРАНКА

№ 1¹

Титул листкової картки

STANISLAU-STANISLAWÓW

13. 09. [18]86

Високоповажаний Пан Иван Франко

літерат[ор]

въ Львові

ул[иця] Голембя ч[исло] 9.

Зворот листкової картки

АДВОКАТ

Д[ОКТО]Р МЕЛІТОН БУЧИНСЬКИЙ

В СТАНІСЛАВІ

дня 1/13 вересня [1]886.

Високоповажаний Пане!

Хуторів на 4–5000 ринских² маю значний вибір, однакож без обзорин буде неможливо рішитись Вашому знакомому. На разі пропоную оглянути:

1. хутір “Ферусівка” коло Богородчан с[е] є[сть] ось, ранні забудованя, 15 десятин ліса, 30 десятин орки и пасовиска, поле мірне, ціна до 5000 р[инських], від Богородичан.

Галик Володимир. Фольклорист, етнограф та юрист Мелітон Бучинський – станіславівський приятель ...

2. мурований домок, сад и огород над малинівкою в Дорогомирчанах, 9 моргів хорошої рілі и цегольня при мурованім гостиници 3 кілометри від Станіслава ціна ціна до 2000 р[инських]. Чистий дохід з цегольні може дати 500–800 р[инських] щороку.

Прошу мені написати докладнійше чи знакомий Ваш рефлектує головно на господарство рільниче або на промисл? Далі чи готовби був н. п. плате[ж] 4000 р[инських] прийати землю з довгом банковим 6% до сплати, бо суть хутори трохи більші по дуже приступних цінах на продаж власне з тої причини, що властители до[с]пілю сплати банкові. На всякій случай повторяю раду, щоб знакомий Ваш хотьби зараз при погоді подав сюда розглянутись на готове.

Поздоровляю Вас з всіма щиро

[Мелітон] Бучинський

№ 2³

Титул листкової картки

STANISLAU-STANISLAWÓW

15. 09. [18]86

Високоповажаний Пан Иван Франко

Літерат[ор]

у Львові

ул[иця] Голембя ч[исло] 9.

Зворот листкової картки

АДВОКАТ
Д[ОКТО]Р МЕЛІТОН БУЧИНСЬКИЙ
В СТАНІСЛАВІ

дня 15. 9. [1]886.

Високоповажани Пане!

Хутір Ферусівка тримає около 30 моргів ліса и около 60 моргів рілі и пасовиск, в мірній землі; з добрими будинками і для того оказуєся ціна оно мала надзвичайно. В такій самій ціні єсть Хутір “Лісничівка” в [По]крові, 1 милю від Станіслава, з обширом 60 моргів мірної землі.

Ожидаючи дальших вістей засилаю уклон від моєї Пані и поздоровлю Вас щиро.

[Мелітон] Бучинський[й]

№ 3⁴

АДВОКАТ
Д[ОКТО]Р МЕЛІТОН БУЧИНСЬКИЙ
В СТАНІСЛАВІ

Станіславів 1. 5. 1901.

Високоповажні Добродію!

До характерних ді[я]⁵чів людових 1848 літ зачисляю також Ценглевича⁶. А хоть реконструкцією сеї постаті повинні би в першій лінії зан[я]тись пол[я]ки – то запитую Вас, чи варта річ труду, щоби від братанца Каспрового, которого [я] тут пізнав – списати все, що він про Каспра⁷ т[я]мить. Не богато того и не дуже цікаве: походив з польского шл[я]хотского присілка; ур[я]довав у Львові, там нароком від наймита вивчився нашої мови, щоби стати ді[я]чом демократичним; помагав в школах рідним братам молодшим і окрім дрібних утворів написав більший “Czerwonу Kogut”, изза чого вороговано на него навіть в родині; не знати напевно чи рукописі доси заховалис[ь] але може бути, що суть они в паперах фамілійни[х] одной шл[я]хотской родини при котрій служив він на послідку окоманом, а під конєць жит[я] був {я}же на ласкавім хлібі. Цікаве, що и рідні его відзначатся сил[ь]ним, індивідуальним непр[я]мом. От и тільки з дебільшого.

Часу у мене зайвого мало, отже скоро сі вісти дл[я] історії 1848 нові и важн[о] то на жаданє дл[я] Вас спишу, коли ні – лишу.

Щирий Ваш

[Мелітон] Бучинський⁸

№ 4⁹

Краків, Св[в]ятого] Себастьяна 31
II. Поверх 11. IV. 1907.

Високоповажаний Пане Доктор!

В інвентарі рукописнім архива Чарторійських¹⁰ в Кракові знайшов я: н° 2055 pięwnik ruski н° 2337 pięwnik ruski, н° 2413 (...). nih ruski, н° 2940 (...) не доносив я Вам борше про те, бо сподівав ся місто

голих звісток інвентаря прислати короткі опис[і]¹¹. Та – нин[і], коли бібліотечна читальня мо[ж]е бути в перший раз відчинена по святах, я довідав ся що її від[кри]ють аж 1 жовтня 1907.

[К]олиб пан Доктор хот[і]ли т[і] рукопис[і] переглянути, то прошу тільки недати звернутися до бібліотеки Оссолінських¹² і подати числа рукописів: 2055, 2337, 2413, 2940 а до тижня будете їх мали у Львові.

Позволю собі звернути увагу В[исоко]поважаного Пана Доктора на два факти немаловажні для ваших досл[і]д[і]в.

I. В “Rationes curiae Vladislai Jagellonis et Hedvigis” Monumenta medii aevi t[om] XV. на ст[орінці] 457.¹³

“Krwacom fistulatoribus item” pro piscibus 1½ sc. item pro oleo IX den. duobus tympanistis: item pro piscibus I sc. item pro oleo IX den. 27. 11. 1415. на ст[орінці] 458.¹⁴

Mathie dyak, Gerdoni cum mangonibus, hrodnanom XV, Wlod cjni cum Swydrak, Sesalbeoni cum Dobrooz, Krwacom – значить хорватські музиканти а руській компанії. на ст[орінці] 459.¹⁵

Mathie dyak, Gerdoni cum mangonibus, hrodnanom XV, Swathconi cum XV sociis, Krwatom, tympanistis – знов хорватські музики в компан[і]ї з Русинами. ст[орінка] 460.¹⁶

Mathie dyak, Gerdoni cum mangonibus, canistis, hrodnanom, XV, Swathconi cum socio, Czyzoni cum duobrus Kumpenistis. ст[орінка] 462.¹⁷

Mathie dyak, Gerdoni cum omnibus mangonibus, duobus tympanistis, Nicolao pixidario balneatori hrodnanom, Krwatom – вже 18. VIII 1415 їх нема в тій компанії под[ивіть]ся ст[орінку] 464.¹⁸

Summarum summae¹⁹: 1415 корол[і] великі рахмістри влучали в розділеню земель и хорватських музиків між Русин[і]в з двору Корол[і]вского. Сей фавот може послужити ілюстрацію а представлення мандрівки серденких та доморенких сюжетів в українск[ого] наро[ду] для словесності.

II. Хочу піднести дос[і] н[і]ким не завважену дорогу в перенесенню сюжетів балканських на Україну: в 60 pp. XV в[і]ку голошено (...) ²⁰ в Галичин[і] ні Турків і д[і]йсно можливо ще й Русини були між хрестоносцями, то 1453 р[оці] побили Турків під Білгородом.

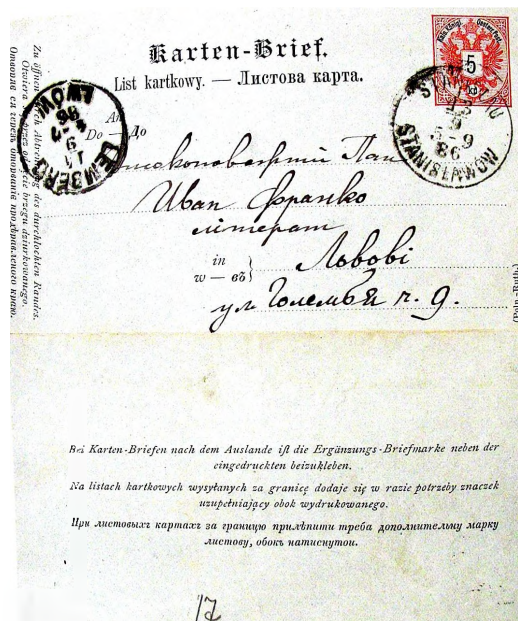
III. В українській книжній л[і]тературі XIV–XVI вв. зустрічаємося з сильним середноболгарським впливом: нові твори переводної літератури, стиль болгарський, правопись юсова, болгарська в каліографії. Чи обі течії книжні з часів перед інвазією Турків на Балкани та передня по завойованню Турками Балканів крім сучасности не мають між собою иньших звяз[ань]?

Мої відомости про вплив о середноболгарської книжності на українську опираю на виводах з нашого рукописного матеряла (Влади міров, Срезновській²¹) те в порівняні їх з виводами Соболевского²² на основі московского рукописного матеряла. (Сборник II (...) т[ом] 74. ст[орінка] 1–37.).

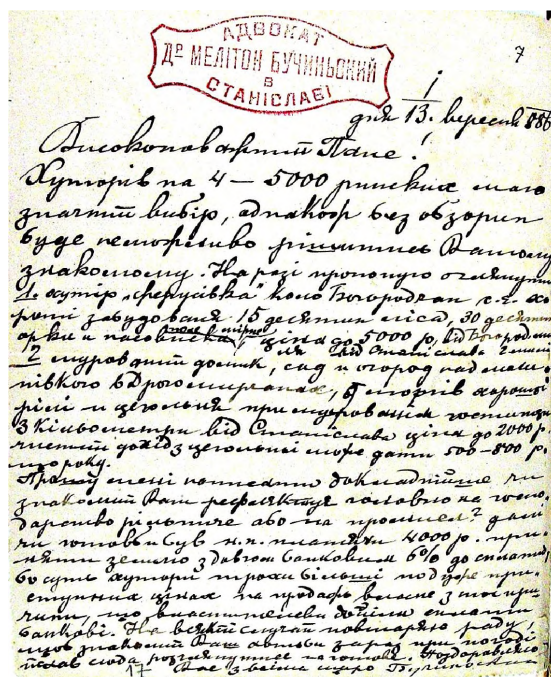
Остаюсь з глибоким поважанем

[Мелітон] Бучинський

Автограф листа від Мелітона Бучинського до Івана Франка від 1/13 вересня [1]886 р.

титул листа

зворот листа

КОМЕНТАРІ

¹ **Публікується за автографом:** Бучинський М. Лист до І. Франка від 1/13 вересня [1]886 р. із Станіслава. – І. Л., ф. 3, спр. 1602. – С. 17–18.

² **Ринський** (ренський, золотий ринський) – назва австрійського (айстро-угорського) гульдена (флорена) у Галичині в період її перебування у складі Австрійської імперії (з 1867 р. – Австро-Угорської імперії). В обігу знаходилися монети номіналом вартістю 1 і 2 ринських. Під час грошової реформи 1892 р. ринські було вилучено з обігу й замінено на нову грошову одиницю – корону, у співвідношенні 1 ринський на 2 корони.

³ **Публікується за автографом:** Бучинський М. Лист до І. Франка від 15 вересня [1]886 р. із Станіслава. – І. Л., ф. 3, спр. 1602. – С. 19–20.

⁴ **Публікується за автографом:** Бучинський М. Лист до І. Франка від 1 травня 1901 р. із Станіслава. – І. Л., ф. 3, спр. 1624. – С. 359–360.

⁵ В оригіналі листа автор пише букву “а” в значенні “я”. Тому, тут і далі в змісті листа, подаючи цю літеру, використовуємо квадратні дужки, через що наближуємося до сучасного правопису. Це матиме такий вигляд: “а”=[я].

⁶ **Ценглевич Каспер** (1807–1886) – польський і український поет-романтик і громадсько-політичний діяч у Галичині. Поляк українського походження, належав до таємного польського товариства. Автор віршів українською мовою, у яких у кінці 1830-х рр. агітував селян проти панщини та австрійської влади, за відновлення незалежної Польщі. За свою діяльність у 1838 р. був заарештований австрійською владою і перебував до 1848 р. в ув’язненні. Після чого у 1848 р. став одним з організаторів Руського Собору та брав участь у Слов’янському з’їзді в Празі як представник Руського Собору.

⁷ Тут мається на увазі Каспер Ценглевич.

⁸ У цьому листі рукою М.Бучинського проставлено лише підпис, а весь текст листа, від початку до кінця, писано іншою рукою, мабуть, секретарем або ще кимось.

⁹ **Публікується за автографом:** Бучинський М. Лист до І. Франка від 11 квітня 1907 р. із Кракова. – І. Л., ф. 3, спр. 1628. – С. 375–382.

¹⁰ Архів Чарторийських знаходиться у Кракові.

¹¹ Тут, в оригіналі листа автор пише букву “i” в значенні “і”. Тому, тут і далі в змісті листа, подаючи цю літеру, використовуємо квадратні дужки, через що наближуємося до сучасного правопису. Це буде виглядати так: “i” = [і].

¹² **Національна бібліотека імені Оссолінських або Оссолінеум** – національна бібліотека Польщі. Заснована графом Оссолінським 1817 р. у Львові в приміщенні колишнього монастиря сестер ордену кармеліток обутих. Після Другої світової війни основна частина фондів переїхала у Вроцлав, натомість у Львові було засновано Національну бібліотеку імені Василя Стефаника.

¹³ “Рахунки двору Владислава Ягайла і Ядвіги” – переклад з латинської. Ці матеріали в листі М.Бучинський подає І.Франку за: Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. Rationes Curiae Vladislai Jagellonis et Hetvigis Regum Poloniae 1388–1420. – Krakow: Nakładem Akademii Umiejętności, 1896. – Т. 15. – С. 457.

¹⁴ “Krwacom флейтистам: так само за рибу 1,5 скойци, так само за олію 9 денарів”. “Двом бубністам (що б’ють в бубен): так само за рибу по 1 скойцу, так само за олію по 9 динарів” – переклад з латинської. Тут і далі слова “Krwacom” і “Hrodnenom” виділені в тексті курсивом. Так у публікаціях латиномовних документів подавалися слова польською або руською розмовною мовами. Матеріали подаються І.Франку за: Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. Rationes Curiae Vladislai Jagellonis et Hetvigis Regum Poloniae 1388–1420. – Krakow: Nakładem Akademii Umiejętności, 1896. – Т. 15. – С. 458.

¹⁵ “Матвій, дяк, Гердонові з конюхами, псарям, hrodnenom XV, Влодкові з Свидраком Сваткові з Доброшем, Krwacom...” – переклад з латинської. Дані матеріали в листі подаються І.Франку за: Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. Rationes Curiae Vladislai Jagellonis et Hetvigis Regum Poloniae 1388–1420. – Krakow: Nakładem Akademii Umiejętności, 1896. – Т. 15. – С. 459.

¹⁶ “Матвій, дяк, Гердонові з конюхами, псарям, hrodnenom XV, Сваткові з товаришом, Krwatom” – переклад з латинської. Тут також матеріал подається І.Франку за: Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. Rationes Curiae Vladislai Jagellonis et Hetvigis Regum Poloniae 1388–1420. – Krakow: Nakładem Akademii Umiejętności, 1896. – Т. 15. – С. 460.

¹⁷ “Матвій, дяк, Гердонові з конюхами, псарям, hrodnenom XV, Сваткові з товаришом, Krwatom, Трошкові з товаришем, Чижові з двома бубністами” – переклад з латинської. Матеріал подається І.Франку за: Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. Rationes Curiae Vladislai Jagellonis et Hetvigis Regum Poloniae 1388–1420. – Krakow: Nakładem Akademii Umiejętności, 1896. – Т. 15. – С. 462; так повідомляє автор, хоча, переглянувши оригінал, бачимо, що ця інформація розташована на с. 461.

¹⁸ “Матвію дяку, Герду з усіма конюхами, 2 бубністам, Миколаю пушкареві, банщику, hrodnenom, Krwacom” – переклад з латинської. Матеріали подаються І.Франку за: Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. Rationes Curiae Vladislai Jagellonis et Hetvigis Regum Poloniae 1388–1420. –

Krakow: Nakładem Akademii Umiejętności, 1896. – Т. 15. – С. 464; так, зокрема, повідомляє автор листа, хоча, якщо звіряти з оригіналом, до даний матеріал розміщений на с. 462.

¹⁹ “Загальні суми” – переклад з латинської.

²⁰ Тут неможливо відчитати слово.

²¹ **Срезневський Ізмаїл Іванович** (1812–1880) – філолог, славист, історик, палеограф, український письменник. Видав фольклорні та історичні матеріали. Народився в Ярославлі (Росія). Упродовж 1826–1829 рр. навчався на етико-політичному відділенні філософського факультету Харківського університету. Після закінчення університету 1829 р. працював у Харківському дворянському депутатському зібранні, займався приватною педагогічною практикою. У 1837 р., захистивши магістерську дисертацію, одержав посаду ад'юнкта на кафедрі політекономії та статистики філософського факультету Харківського університету. У 1839 р. опублікував докторську дисертацію “Опыт о предмете и элементах статистики и политической экономики”, захистити яку йому не вдалося. Протягом 1839–1842 рр. з науковою метою та у зв'язку з підготовкою до професорського звання зі славистики відвідав ряд слов'янських земель. У 1842 р. став першим професором-славистом у Харківському університеті, де читав курси з історії та слов'янських мов. У 1846 р., захистивши дисертацію “Святынища и обряды языческого богослужения древних славян по свидетельствам современным и преданиям”, став першим у Росії доктором слов'янської філології. Упродовж 1847–1880 рр. – професор кафедри слов'янознавства Петербурзького університету. З 1851 р. – екстраординарний, а з 1854 р. – ординарний Петербурзької АН. Помер у Петербурзі.

²² **Соболевський Олексій Іванович** (1857–1929) – російський філолог-славист, палеограф і фольклорист. Народився в Москві, професор Київського університету впродовж 1882–1888 рр., пізніше Петербурзького. Дійсний член Російської Академії Наук. Досліджував староцерковну слов'янську мову й історію російської мови, а також їхні літературні пам'ятки, у тому числі й українські кийської доби. Відстоював російську шовіністичну концепцію однієї “руської” мови з основними діалектами: “великоруським” (куди зараховував і білоруську мову) і “малоруським”.

Статья посвящена изучению взаимоотношений И.Франко и М.Бучинского. На основе найденных писем от Мелитона Бучинского к Ивану Франко и их творческого наследия прослеживается развитие научного сотрудничества между ними. В статье отображены взгляды И.Франко относительно этнографической и фольклорной деятельности своего станиславского друга.

Ключевые слова: Иван Франко, Мелитон Бучинский, эпистолярное наследие, сотрудничество.

The article is devoted the study of mutual relations of I.Franko from M.Buchinskiy. On the basis of vidnaydnikh letters from Meliton Buchinskiy to Ivan Franko and them creative inheritance, development of scientific collaboration is traced between them. In the article the looks of I.Franko are represented in relation to ethnographic folklore to activity of friend from the Stanislaviv.

Key words: Ivan Franko, Meliton Buchinskiy, epistolary inheritance, collaboration.

УДК 94 (477)
ББК 63.3 (4 Укр)

Лілія Бурачок

РОЛЬ ОСИПА НАЗРУКА В ДІЯЛЬНОСТІ СОЮЗУ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЗАГАЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ РАДИ

Важливим напрямком дослідження історії краю і країни є простеження діяльності і життєвого шляху видатних діячів. Стосовно історії Галичини в роки Першої світової війни однією з таких постатей є Осип Назарук – відомий громадсько-політичний діяч, визначний журналіст і публіцист. Стаття містить аналіз його громадсько-політичної діяльності в 1914–1916 рр.

Ключові слова: Осип Назарук, Союз визволення України, Загальна Українська Рада.

За роки української державності наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. дослідники заповнили певний вакуум в українській історичній науці. Розширено тематику досліджень, повернуто українському народові багато його визначних постатей – науковців, політиків, громадських діячів. Серед них – постать Осипа Назарука, який належить, без сумніву, до найвизначніших українських діячів першої половини ХХ століття. Його громадсько-політична діяльність припала на час піднесення національного руху початку ХХ століття, Першої світової війни й української революції 1917–1920 рр.,